

KÜLTÜR ÇERÇEVESİNDE OBSESİF KOMPULSİF BOZUKLUK:ETİYOLOJİ VE DIŞAVURUM

- Doç.Dr.Nuray Türksoy Karalı
 - Bakırköy Ruh ve Sinir Hast.H.
 - II.Nevroz Birimi
- 13.Anadolu Psikiyatri Günleri 19-22 Mayıs 2004

- OKB-----RITÜEL
- RITÜEL-----TÖREN

RİTÜEL

- birey ya da bir topluluğun gerçekleştirdiği, yüzeysel görünümünden öte anlamı olan ve katılanlar için emosyonel coşkunluk yaratan ve/veya oldukça önemi olan stereotipik eylemler dizisi

RİTÜEL

- Ritüeller gündelik yaşamda yaygın olarak bulunur. Hayvanlarda da bazı ritüeller vardır.
- Tüm kültürlerde, bir kültürün bütününde ya da yalnız bir altkültürde bulunabilir.
- Ritüel çoğu dinde merkezde yer alan bir unsurdur.

FARKLI TİPTEKİ
RİTÜELLER AYNI TÜR
FENOMENLER MİDİR?

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-I

- Biyoloji, etoloji ve fiziksel antropolijide ritüel orijinal bağlamından uzaklaştırılan ve bazı süslemelerin de eklenmesiyle gösterge işlevini üstlenen davranış olarak tanımlanır.

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-II

- Motor davranış birincildir.
- Bilgi aktarımı/ifadesi ikincil olarak eklenir.
- Uyum sağlamaya yönelik ve bireyin üreme yetisini güçlendirici niteliktedir.

Ritüel gelişim süreci biyolojik evrim güçleri tarafından belirlenmektedir.

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-III

- Bir hayvanın rastlantısal bir davranışının bir başka hayvan tarafından anlaşılması, doğal seleksiyon sürecinin işlemesiyle davranış paterninin sabit ve göze çarpan bir şekle dönüştürülmesine yarar.
- Sıklıkla davranış iletişim değerini artırmak için stereotipik ve abartılıdır.

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-IV

- Çatışma durumlarındaki davranışlar genellikle ritüelize edilir.
 - Dominans hiyerarşileri, bölgenin kendisine ait olduğunu gösteren davranışlar, tüylerini kabartma/yalama, kur yapma

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-V

- Sabit Eylem Paterni
 - Türe özgü
 - Stereotipik
 - Doğumsal
 - Öğrenme ile değişmez

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-VI

- ‘sabit eylem paterni’ başlangıçta çok sınırlı kullanılırken daha sonra bebeklerdeki refleks emme davranışına dek genişletilmiştir.

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-VII

- Geleneksel ‘doğumsal’, ‘edinsel’ sınıflaması yerine ‘modal’ kullanılmaktadır.

HAYVANLARDA RİTÜEL DAVRANIŞI-VIII

- RİTÜEL
- Karmaşık
- Öğrenme etkili
- MODAL EYLEM PATERNİ
- Basit
- Öğrenme etkisiz
- Genetik programlara işlenmiş

İNSANLARIN GÜNDELİK YAŞAMINDA RİTÜELLER-I

- Çocuklardaki ritüeller bilişsel kontrol, anksiyete ile başetme ve sosyalleşme sürecinde katkı sağlar.

İNSANLARIN GÜNDELİK YAŞAMINDA RİTÜELLER-II

- Erişkin yaşamda da ritüeller yaygındır.
- Büyüsel ve batıl inanç niteliğindedir.
- Genellikle şans getirme/şanssızlığı önleme için uygulanır.

GRUP RİTÜELLERİ-I

- “Karmaşık ritüeller insanlığa özgüdür.”
 - Penner HH 1990
- Dünyevî Dinî

DİNİ RİTÜELLER

- “Elle tutulamayanı elle tutmak”

Horton R 1979

- Doğaüstü güç varoluşun merkezindedir.
İnsan yaşamı/yazgısı üzerinde dönüştürücü etkisine karşı insani yanıttır.

BÜYÜ

- Bütün kültürlerde
- Nedensel süreçler olmaksızın sonuç beklentisi
- Mekanik ya da otomatik işlem

DİNLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR-I

- Hume D (1711-1776)
- Tylor EB (1832-1917; Primitive Culture, 1871)
- Frazer JG (1854-1941; Golden Bough, ilk basımı 1890, genişletilmiş basımı 1911-15)

DİNLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR-II

- S.Freud
 - “Dini davranış kişisel ve kolektif ödipal suçluluğun kefaretidir. Bağımlılık ihtiyacı dini inançla giderilir.”
 - “Din evrensel obsesyonel nevrozdur.”

DİNLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR-III

- F.Staal 1989
 - “Ritüel sıklıkla doğumsal ve bilinçdışıdır; kendi hayatını sürdürür; din, toplum ya da dilden bağımsızdır.”

OKB'DE RİTÜELLER

- DSM-IV
- Kompulsiyonlar kişinin obsesyona tepki olarak ya da katı biçimde uygulanması gereken kurallarına göre kendini yapmaktan alıkoyamadığı yineleyici davranışlar (örn; el yıkama, düzenleme, kontrol etme) ya da zihinsel eylemlerdir (örn; dua etme, sayma).

RİTÜELE PSİKANALİTİK YAKLAŞIM

- Normal çocukluk çağı büyüsel düşünce ve ritüellerini, erişkinlik batıl inancı ve dini ritüellerini OKB ile benzer fenomenler olarak görür.

- OKB semptomları etolojideki sabit eylem kalıplarına benzer.
- OKB frontal loblar ve bazal ganglionların aracılık ettiği bir ‘serbestleme sendromu’ olabilir.

Rapoport JL, Swedo S, Leonard H 1994